Tečaj XIV. **NOVICE** List 9.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 30. januarija 1856.

Moje misli ozir mlinov na sapo.

Kolikor je meni znano, se mlini na sapo v našem cesarstvu ne rabijo dokaj, dasiravno bi utegnila njih raba v nekterih krajih mnogokrat kaj koristna biti. Vém, da marsikdo bo debelo gledal bravši „Mlin na sapo“ in da bode rekel: „No, to je pa spet prazna“. Ako pa okoljšine, v kterih se znajdemo, nekoliko pretehtamo, se lahko prepričamo, da za več krajev naše dežele mlin na sapo ni ravno prazna reč, če bi se saj nekaj tacih mlinov postavilo.

Te baže mlini bi bili za hribovce kaj velika dobrota, kajti oni v doline žito nosijo in zopet moko nazaj na višave z velikim trudom; jesen imajo oni s steljo, lesom in kuho čez glavo dela, da celó ne utegnejo se z moko za zimo preskerbeti, in če sneg kmalo zasuje pota na debelo, vodé in potoki pred ledom presahnejo in mlinske kolesa praznujejo, jim za moko prede, da je joj! Pa tudi v ložki dolini na Notrajnskem bi mlin na sapo večkrat zaželjen bil, zakaj tukaj morajo včasih večkrat na leto nekteri mlinarji urno svoje kopita pobrati in od straní gledati, kako jim voda mlinske kamne poplakuje, in to se bo tù še dokajkrat in še zmiraj hujo ponavljalo, dokler ne bo umetna roka skozi berdo med Ložem in cerkniškim jezerom odtoke pospešila.

Po naši deželi jug in burja nekterikrat več dní neprenehoma rogovilita in delata veliko škodo pri drevji in poslopji, Burja na Notrajnskem celó vojaku drugač veleva stopati, kakor ga njegovi predstojniki učijo, in če je človek termast in je neuboga, ga kaznuje do kervavega; ona tudi vozarjem, če se ji o pravi dobi iz poti ne umaknejo, naj težje vozove prekucuje. Zakaj bi naši ljudje teh dveh rogovilježev, ki mu delata toliko škode, ne upregali tako, da bi jim tudi kterikrat kaj koristila in sukala mlinske kamne?

Ako v Holandii sapa mlinske kolesa tako vertí, zakaj bi jih pa po notrajnskih homcih in gorenskih hribih ne?

Mlin na sapo je dosihmal pri nas nenavadna stvar, toraj bi bilo želeti, da bi kdo natanjčen obris takega mlina z jasnim popisom „Novícam“ izročil in potem ni dvomiti, da bi se tù in tam na Krajnskem, kjer je prilika za to, v korist domovine saj nekoliko takih mlinov ne napravilo.

Križnogorski.

Gospodarske stvarí.

(Gnoj v hlevih gipsati). V časniku brandenburške gospodarske družbe graja gosp. Koehring slabo gleštanje goveje živine in ovác po kmetih v Austrii, na Štajarskem in Krajnskem. Ko je dokazal, da gnoj svojo naj boljo moč zgubí, ko amonják iz njega izpuhtí, priporoča kar more: naj bi gospodarji zadeřevali amonjak v gnoji, kar se prav lahko in brez velicih stroškov s tem opravlja, da gnoj v hlevu prav pridno posipajo s gipsom. Koehring pravi, da gnoj v hlevu gipsati je še bolje kot deteljo in travo gipsati.

(Cel ali zdrobljen oves za konje?) Pravda še ni dognana: ali naj se cel oves ali zdrobljen (zmlet) konjem zobati dajè. Gosp. Oskar Hoppe iz Holešave terdi v časniku dunajske gospodarske družbe, da je več let oboje skušal in z dobro vestjó zamore sledeče povedati.

Ali želodec kakoršno koli klajo dobro prekuha in prebavi ali ne, se mora pokazati v gnoji, kteri od živine pride; potem — pravi Hoppe — smem reči:

1) da se v gnoji ne kaže noben razloček, naj je konj zobal cel ali zdrobljen oves; tudi se ni vidilo, da bi bil po enem ali drugem bolj rejen;

2) celi oves zobljejo vsi kouji radi, zdrobljenega pa ne;

3) nadušljivim konjem škodje zmleti oves, menda zato, ker ga hlapec ne prerešetá, da bi s prahom vred ne potrosil moke. (Kaj ne more hlapec ovsa pred očistiti, preden ga zdrobí?);

4) pri starih in mladih konjih, kteri zobljejo celi oves, ne prekuha želodec vsih zern; tedaj ni starost tega kriva, ampak le slab želodec pri nekterih konjih;

5) če gospodar nima drobača domá in pošilja oves v mlin, ga gré dokaj v zgubo in zraven tega ima se stroške za to.

Po mojih skušnjah tedaj ne kaže ovsa konjem mleti. Tako govorí gosp. Hoppe.

Čudno je, da Angleži, kteri so poterjeni dobri gospodarji, oves meljejo svojim konjem. Ali bi pač oni tako delali, ako bi ne bili prepričani, da zdrobljeni oves konji bolj do čistega pozobljejo kakor celega, kterega gré po njih skušnjah deseti del v zgubo.

Vse poskušajmo; kar je dobro, obderžimo!

(Vosek z bobovo ali grahovo moko zmešan) se večkrat nahaja pri kupčíi. Ta sleparija pa se dá lahko spoznati, ako se vosek dene v posodo z vodo in pri ognji zavreti dá; kakor hitro pa voda vreti začne, naj se prelije v drugo posodo, enmalo vitrijola (hudičevega olja) prilije in potem pustí, da se shladí. Moka se bo po tem takem od voska ločila in na verh stopila.

Tudi nekaj zastran obertniške in rokodelske postave.

Ker vse od nove postave za obertnike in rokodelce govorí, naj tudi jaz kaj rečem. V M..... sem več let pri rokodelcih bival in po svojih tovarših skozi sedem let s mestnjani se večidel soznanil. Mojster je bil v resnici pravi hišni oče, mojstrina pa skerbna mati, pomagači ali kseli in učenci so bili pri hiši prav domači kakor sinovi, vsi so pri mojstru stanovali in živež imeli; je kteri zbolel, ga niso v bolnišnico dali, ampak domá mu stregli. Veči prazniki so bili veseli dnevi za vse; viditi je bilo kakor da bi bili vsi rodovina ene hiše, le ena družina.

Dandanašnji se mojster in mojstrina za pomagače in učence malokdaj zmenita, mojster se večidel s pomagačem in pomagač z mojstrom za drugo ne pečá kot za plačo; kje da pomagači stanujejo, kako se živijo, kam da zahajajo in kako se sploh obnašajo, je mojstru malo mar. Mojster po kavarijah politizira, „Presse“ buštabira, v taberne zahaja, čez slabe čase tožuje, in po pomagačih in učencih storjeno

*) Naj imenuje kdo, kakor mu je drago, mlin „na sapo“, ali mlin „na veter“. Jez ga imenujem „na sapo“. ker na Notrajnskem sapa to pomeni kar nemški „Wind“, veter pa tukaj pomeni jug. Gorenci pa tudi pravijo „Plesati na sapo“, toraj jim bo tudi razumno mlin „na sapo“. Pis.

mnogokrat slabo delo svojim „kundom“ zmiraj dražje zarajtuje. Takim mojstrom nova postava nič krivice ne bo storila, jim je spodobna, zakaj lepo, prijazno zavezo in rokodelsko bratovšino je večina rokodelcov že zdavnej sama opustila in razderla. H.

Potovanje po okrajnah natoroznanstva.

Železo. (Dalje.)

Domovína železa je vesoljni svet. Posebno veliko ga je v Austrii in v Švedii. Kar austrijansko carevino zadeva, je železa največ na Štajarskem, potem na Českem, Koroškem, Ogerskem, Moravskem in v Šlezii, na gornjem in doljnem Austrijanskem, na Krajnskem, Tiroljskem, v Galicii in v vojniški granici *). Koroško in štajarsko železo sloví pa od starodavnih časov najbolje med vsim; tedaj so ga vozili ter ga vozijo še dan današnji veliko v ptujino, posebno na Angležko.

Pridobiva se pa sila veliko železa. V Europi pridelujejo na leto blizo 30 milijonov centov sirovega železa, čigar vrednost (cent po 2 tolarja in pol prerajtan) že v tej pervi podobi 75 milijonov tolarjev znaša, memo tega, da v Ameriki vse zlato pa srebro, ktero pridelajo na leto, le redkokrat 80 milijonov tolarjev doseže, čeravno je funt zlata 150krat dražji, kakor cent sirovega železa. Povikšuje se pa cena železa, kakor bolj se kovína obdeluje ter za mnogo potrebno orodje dogotovlja.

Ni je pa kovíne na zemlji, da bi toliko koristila kot železo. Da se ga dan današnji veliko veliko več potrebuje od nekdaj, to je lahko zapopasti iz večjega občnega blagostanja in obširneje tergovine, in ker kmetijstvo in obertnost napredujete čedalje bolj.

Posebno se porabi pa zdaj več železa, ker napravljajo čedalje več izdelkov iz njega, za ktere so nekdaj jemali les in kamnje. Omenjamo tukaj le železnih ognjišč, pečí, dimnikov, kterih nahajamo zdaj skorej v vsaki hiši; tudi delajo iz železa police in vsakoverstno podnožje, kakor postelnjake, okinjake, obóknice, rešetke itd., in v pohištvih, ktere hočemo nevarnosti ognja varovati, celó stopnice in podstrešje iz železa. Tudi kuhinsko posodo in pohišje sploh, in to prav lično in terpežno napravljajo iz litega železa.

Že od davnej izdelujejo največe mostove, velike ladije, pa v najnovejši dobi posebno velikanske paraplove iz železa. Povsod rabijo ceví iz litega železa za vodovode, sisalke in slične priprave, ker terpijo delj časa; še več upotrebujejo pak železnih ceví, kar so vpeljali svečavo z gazom in kurjavo s parom. Celó konopljo namestuje zdaj železo. Namesto debelih pa okornih konopljenih verví napravljajo zdaj železne vožeta, ktere so bolj tanke pa terdneje in ceneje od unih, ter se dajo lagleje popraviti, ako so bile poškodovane. (Konec sledí.)

*) Pravi zaklad železa je na gornjem Štajarskem tako imenovani Rudnik (Erzberg), iz kterega na leto blizo 500.000 centov plošč (Flossen) dobivajo. Da je ta gorski blagoslov sila važen, je očividno po prerajtvi, da v tem hribu je železne rude najmanj za 1000, morebiti še celó za 2000 let dovelj. Pís.

Natoroznanstvo in ljudska omika.

Spisal Šimen Šubic na Dunaji.

5. pismo.

Dajva, dragi moj, na dalje pogledati: kako da je nauk svete vere in kako da so pa tudi natoroznanske vednosti pri izreji otrok potrebne.

Kakor je nam treba jezika, da se z ljudmí razumljamo, tako je nam treba vere, da se po nji ravnamo v vsem djanji. Jezika se že otrok od matere toliko naučí, da zamore govoriti; ona mu pa tudi dajè perve poduke v veri; ona ga učí, naj bode hvaležen Bogu za dobrote njegove, ki jih vsaki dan vživa. Ljudje in stvarí, ki jih vidi krog sebe, se otroku prikupljajo ali pa ne, kakor se mlademu duhu prileżejo; on gré z veseljem, kamor ga peljejo očí, uhó, alí pa okus; kjer kaj sliši ali vidi, tam je kaj za-nj. Draga mu je živinica; rad ima tičice, ki mu pojó; rad skače po trati in terga cvetlice; kar ogleda novega, hoče, da bi mu dali, da bi tudi on imel, kar drugi imajo; kamor pride, poprašuje ljudí po tem imenu. Ko pride do stoječe čiste vode, gleda vès zamaknjen v mirno vodo; v nji vidi drevje, ki raste ob kraji, pa ga vidi z verhom navzdoli obernjenega; v nji vidi nebo in megle, ki plavajo po nebu, — in ko bližej stopi, vidi tudi samega sebe. Rad bi se prepričal, rad bi ošlatal, česar mu kažejo očí. Steguje se po ticah, ki po zraku letajo in prepevajo; ribice, ki jih je vidil v vodi, ki so tako urno sem in tje smukale, hoče doma imeti; on terga cvetje z dreves in se ponaša z nježnimi vejicami; on ogleduje drevje in skače in trese, preden je še sad zrel. Mlado serce je rado v družbi z mlado natoro. — Glej! ko je vidil mlinske kolesa, si je koj mlinček napravil; ko vidi konje in vole vprežene, misli, da mu more muha ali keber tudi to storiti, vpreže jih za slamico in goni, da vlečejo in ferčé. Ko naletuje dež in ko se delajo kapči po vodi, jih loví, pa nima nič prijeti ter se umakne in gleda kako po vodi skačejo,— praša kaj je to? — pravijo mu „kapči so“. Mavrica se napravi na nebu; z enim koncom sega v grapo ali v potok; spet se ji čudi in poprašuje, kaj je to, kdo je tak most naredil? — pravijo mu mavrica je, „vodo pije“. Iz oblakov se bliska; on spet praša kaj je to? — svaré ga, povedati mu malokdo kaj vé; ko se strela potegne iz megle, ko gromí, da se vse trese, spet sprašuje pa se trese, ker mu pravijo „Bog se krega v oblakih, ker otroci ne bogate“; ko pride toča s ploho se ozira, od kodi pride in praša: kdo jo dela? — pravijo mu „copernice“.

Naj se godí, kar koli, mladina hoče vse vediti: kaj da je, in od kod da pride. Bodi pa Bogu milo! da ji le malokdo pravi odgovor dati zamore. To pa, kar sliši v mladih letih, se prime mladega serca. Dostikrat se menijo stareji ljudje, kako je kak fantiček že starega človeka osramotil, ker je prašal za take rečí, ki níso na-nje mislili; niso mu vedili, kaj odgovoriti. Kdor je spošten, raje naj ne reče ničesa, raje naj pové le samo ime; saj je mladina že ž njim zadovoljna, da le napčnih zapopadkov v mlado serce ne cepi. V pervih letih še človek ne more nič presoditi; bistri se otročnost z radovednostjo; vse se prime mladine kar sliši in vidi. Če tedaj hočemo, da bo mladina hodila po pravih potih, je treba, da jo nauk svete vere soznanja s Stvarnikom, ki skerbí za vse stvarí, ki je vse modro napravil, ki ji pové, da se vse godí po božji volji. Keršanska vera jih ima podučiti, ktere dolžnosti ima spolnovati do Boga in do bližnjega; ona ji mora pokazati, kaj ji je Bog dal, da se more mladina Bogu bolj in bolj približevati; pokazati mu mora, da je Bog človeka postavil za gospodarja tega sveta, in kako da si vse po svoji pameti k dobremu oberniti mora; pokazati mu mora, da stojé človeku dve poti odperte in da ima vsak prosto voljo si zbrati, ktero si hoče: ena pelje k dobremu, druga k hudemu. Zdaj naj se pokaže mladini, da človeka svet rad zmoti, da si zbera, kar mu je ravno za časno življenje prijetno, pa ne prevdari, ali ga bo k dobremu peljalo ali ne. Tukaj se mu mora iti na roke, kako da naj v življenji presojuje, preden kaj storí, kako bo spoznaval, kam ga bo peljalo početje. Druga potreba pa tirja tiste pripomočke, ki mu spolnejo želje žive radovednosti, in ki mu očitno kažejo, da je Bog res vse tako modro vstvaril, da vse na prečudno vižo ohranuje in da skerbí za vse z enako ljubeznijo. Le-te pripomočke mu pa dajè natoroznanstvo v roke. Natoroznanstvo ga učí spoznavati, kar mu je bilo pred nezapopadljivega; mu odgovarja na vse vprašanja, ki jih je že otrok iz nedolžne radovednosti stavil. In zdaj vidi, kako prečudno je stvarjenje; on previdi natanjčne zveze, ki deržé od mertvega kamnja po rastlinstvu in po živalih noter do človeka; pred je le veroval na modrost božjo, zdaj jo je povsod sam v stvarjenji zapazil, zdaj je vsega prepričan. In ko vzdigne očí gori na

nebo, mu spet vse oznanuje vsegamogočnost božjo; on vidi, da tam gredó svetovi krog svojih sonc po tisti glavni postavi, po kteri tudi jabelko z drevesa pade. Zdaj previdi, kaj da ima zemlja za človeka; ni mu treba druzega kot dobre volje in pravega uma, in lahko si zbere, kar mu koristi za njegov namen; — tukaj najde obile zaklade za dušno in telesno napredovanje.

Starozgodovinski pomenki.

O istrijanskih božanstvih.

II.

(Dalje.)

Naj se nikdo ne čudi, da so feniško-kolhiške Athene pod trojnim imenom znane bile. Saj se Athene tudi velijo: Pallas, Tritogeneia, Koria, Koriphasia itd. po razni svoji delavnosti. K pervemu članku še dostaviti imam, da se je tudi eden kolhiških kraljev velel Aeetes — Eetes, ktero ime je brez dvombe po božici Aea, Eia nastalo [1]). Temu je Phriksus poklonil zlato runo za gostoljubno sprejetje. Aeetes pa mu je dal svojo hčer, ktero Hygin [2]) imenuje Evenia, Apollodor [3]) pa Jophassa, v kterih imenih spet vidimo semitiške korenike. Phriksus je svojo ladijo imenoval Krios, der Widder, in ta beseda spet opominja na semitiško kar, der Bock, Widder. Iz feniškega je prišla ta, kakor tudi dosti drugih semitiških besed v gerški jezik [4]). Mislim, da je to dokazov dovelj za feniško pleme Kolharjev in Istrijancov. Istrijanci toraj niso Iliri, kakor Zeus misli. Iliri spadajo v indoeuropejsko rodbino, Istrijanci so semitiški naseljenci. Ali pa Iliri spadajo v iztočno-ariško, to je, indiško deblo, ali pa v zapadno-ariško, to je, medopersiško, ni še dognano. Pelazgarje novejši historiki, kakor Kortüm [5]) štejejo k rodbini Irancov, to je, k ravno isti, iz ktere so izšli Baktrijanci, Perzarji in Medijanci. Bili so toraj Pelazgi zendišk rod, kar tudi Herodot [6]) terdi, rekši, da je jezik Pelazgarjev bil vlastovit in različen od helenskega. Vendar v ožji sorodnosti, kakor Helenci in Pelazgarji so stali Pelazgarji in Iliri. in rekel bi, da so si bili kervni bratje.

Illyrios je bil sin Kadma, Illyriova mati se je velela Harmonia [7]).

Tudi vprašanje ni še rešeno, kdo je prej prišel v Europo, Helenci ali Pelazgarji. Tri sto let je terpel narodni boj med Helenci in Pelazgarji od leta 1500—1200 pred Kristusom.

Gledišče boja je bilo večidel v Tesalii, Böotii, Attiki in v Peloponezu [8]), in tako se dá soditi, da so iztočno-ariški Heleni prej te pokrajine posedovali, kakor iranski Pelazgarji in Iliri. (Konec sledí.)

---

[1]) Glej Tzetzes ad Lycophron 22.
[2]) Hygin fab. 3.
[3]) Schol. Apollod II., 1153, 1155.
[4]) Primeri Meyerhoff de Phoenicum in antiquissima Graecia vestigiis. Gotting. 1794 str. 20.
[5]) Kortüm „Geschichte Griechenlands“ str. 9.
[6]) Herodot I., primeri IV. 137.
[7]) Apollodor (III. 4. 5.) piše, da Illyrius je sin Kadma in Harmonie, kterega sta še le v Ilirii rodila. Brez dvombe je Apolodor hotel reči: Iliri in Feničani so se zmešali v en rod. Lepo piše učeni Kanne (Mythol. XXXI.) „Der Name Kadmus bedeutet einen Morgenländer, und der seiner Tochter Semele eine nördliche Phönizierin und Syrerin. Zu bemerken ist übrigens wohl, dass nach der Sitte der Fabel die Schicksale eines ganzen Völkerstammes zu Schicksalen eines einzigen Helden werden, welcher überall hingewandert war, wo Morgenländer wohnten. So sucht Kadmus seine Schwester Europa, d. h., Kadmeer — Morgenländer wandern nach Europa. So bedeutet auch: Kadmus zeugte mit Harmonia erst in Illyrien den Illyrius so viel, als zwischen den Phöniziern und Illiriern ist eine Stammesvermischung geschehen.“
[8]) Glej Kortüm str. 17. 18. Pis.

Jezikoslovna drobtinica.

Še enkrat „Vulgarnamen“ in „Spottnamen“.

Za „Vulgarname“ nisem pri hribovcih kamniške okolice nikoli drugači slíšal, kakor perimek (priimek) ali primek, za „Spottname“ pa percovnik ali pricovnik. Perva beseda je tudi okoli Save in Kranja znana, druga ne, in je sploh v rabi „za zmerjanje“; na pr.: „Ongávi Peter vé vsakemu percovnik dati“. Percovnik je tudi, če se namesti Miha reče Miháč, namesti Peter, Petráč, namesti Jože, Jožín itd. Ker pa percovnik večkrat za perimek rabimo, je lahko razumeti, ako na vprašanje: kako se pravi pri ti hiši? dobimo odgovor: „z zmerjanjem“ se pravi pri Jurkovcu, Boštjanovcu, Tomaževcu“ itd.

Pa bo kdo vprašal: ktera teh besed bo za „Vulgarname“ bolja: „z zmerjanjem“ ali „perimek“?

Če le poverhoma pretresemo, odkod da izvira „Vulgarname“, bo vsak spoznal, da bo perimek boljši, kader je za splošno rabo, — „z zmerjanjem“ pa le za „Spott-Vulgarname“.

Izvira pa „Vulgarname“ hiš:

1) iz kerstnih imen, tako: „pri Klemenu“, „pri Tomažu“ itd.;

2. iz opravil ali obertnije prebivavcov, kakor: „pri Mežnarju“, „pri Tkavcu“ itd.;

3) iz lege hiš, na pr.: „pri Potočniku“ (čigar hiša je za potokom), „pri Smerečniku“, „pri Končniku“ (na koncu); in

4) iz posebnih prigodkov ali vzrokov, kakor: „pri Cesarji“, „pri Veselu“, „pri Oblaku“ itd. Sšk.

Novičar iz austrijanskih krajev.

Iz Tersta se nam je 25. jan. pisala vesela novíca, da zdravje ljubljenega našega Koseski-ga čedalje krepkeje prihaja, in čeravno mu neugodno vreme letošnje zime ni brez vse škode bilo, ni to celó nič poderlo upanja, da prihodnje poletje, ako Bog dá, bo slavni naš rojak sopet na terdnih nogah. Veseli povemo to novíco brezštevilnim častiteljem njegovim, ki neprenehoma poprašujejo za zdravje njegovo.

Od Zile 22. jan. M. M. — Letošnja zima je čudna; v decembru tak nenavaden mraz, sadaj v januarji pa tako spomladno vreme; vse se nad tem čudi. „Serbski dnevnik“ piše pervega, — po našem 13. januarja *) iz Novosada: „Vreme je še jednako mehko. Včera i predvčera je na veliko čudo kazal toplomer med okni na soncu 24 stop toplote. Okna se povsoda široma odpirajo i peči ne kuri nikdo. — Takove toplote v toj dobi leta i po takom ojstrom mrazu ne pomni ovde nikdo“. Da je v vojvodini serbski okoli Novega Sada tako toplo, je gotovo nenavadno, pa še čudneje je, da je tako toplo tudi v našem gornatem gorjanskem pogorji. Vlažno je skorej kakor v proletji, v spomladi. Nektere dní je deževalo, je opralo sneg do dobrega, kteri kopní na sončni in osojni strani. Pred cerkvijo je trata kopna in se zelení. Na sončni strani Dobrača (Villacher Alpe) je kopno do planine i na kopnem cvetejo veselo bele kurjice in višnjevorudeči vres. Sadaj je skoro resnica, kakor naši Slovenci pod lipo tisti visoki raj pojo:

Pri Zili rože rastejo
Pozimi no poleti,
Kdori hoče tergat je,
Naj gré k Zili po nje.

---

*) Serblji, Bulgari, Rusi, Gerki i vsi pravoslavni narodi se deržé starega kolendra i njih leto gré 12 dní pozneje kakor naše; 13. januari po našem je za pravoslavne novo leto, i 1. januar. Ako hočemo naše čislo (Datum) po starem kolendru napisati, moramo odšteti 12 dní; ako pa hočemo zvediti iz čísla po starem čislo naše, moramo prišteti, dodati 12 dni. V krajih, kjer naši ljudi s pravoslavnimi zmešoma živé i v novinah i časnikih ondašnjih je lepa i potrebna navada zajedno napisati i to takole: 10./22., to je, 10. dan po starem, 22. dan pa po našem kolendru. Pis.

Nekaki sopar, kakor modra prozračna meglica, plava nizko nad dolino našo. Da bi se le kake nenavadne bolezni ne izlegle iz takega nenavadnega vremena! Vlani, hvala Bogu! smo bili zdravi, ko ribica v vodi; od tiste bolezni kolere nismo nič vidili í nič čutili, samo brali smo od nje i od revšine, ktero je drugod napravila. Zato so pa tudi pribegnili v našo prijetno i zdravo dolino minulega leta iz Tersta i iz Gorice; posebno v Čaškem gradu (Wasserleonburg) se je zaderževala mnogobrojna gospoda nekoliko tednov, i so radostno gledali nas, kako se mi pri Zili veseli i zdravi sprehajamo.

Minulo noč je bilo nebo tukaj jasno, kakor zvon — zmerznilo pa ni nič. Bog ne daj, da bi poleti ne nastopila tako nenavadna merzlota, kakor je sadaj nenavadna toplota.

Iz Spleta v Dalmacii se piše „serbskemu dnevniku", da se ne smé hrana, žito, voziti iz Bosne v Dalmacijo i da je žito se zato berzo podražilo i da se bojé, da bode še drajše, „ker edini zalog (Magazin) bosanski-hercegovaški je hranil i živil našo gladno Dalmacijo, zvlaste primorje. Da bi pak žito v Bosni ostalo, bi ne bilo ne pol težave, ker bi se nadati mogli, da pride morebiti prej ali potlej spet sem na prodajo, pa glej muke i žalosti! poredoma so počeli sem sjajati konji s pšenico natovareni, pa ona se ne prodaja, nego se sosiplje v skladišča (Magazine) i skoro se očekujejo ladije, ktere jo bodo tovarile (basale) za Carigrad — morebiti še za Krim. Kdo bi bil mislil, da se bode odtod živež pošiljal za tisto černo morje, ktero je živilo i hranilo gotovo pol Europe! Pa ali je ono sadaj v rokah zapadnih prosvetiteljev, zakaj ne pomagajo Europi, temoč sprevzemljejo še živež iz ust gladnega siromaka? (Treba tudi njim)".

Podkorenom na Gorenskem 26. jan. —r. Danes ob desetih zjutraj je začelo v hiši nekega oštirja iz dimnika goreti in plamen je zlo hudo na vse kraje švigal, — al ker je bila precej pomoč pri rokah, se je kmali ogenj pogasnil. Sreča le, da se to ni ponoči zgodilo. Omeniti pa moram pri ti priložnosti, da ta oštir je imel od ene pečí v drug dimnik le samo po leseni cevi dim izpeljan, in zraven tega je bila ta cev še tako ozka, da je dimnikar celó ni mogel omesti. Kje pač je naš župan le očí imel, ko je neke tedne popred kuhinje in dimnike ogledaval in po mnozih kuhinjah z vso ojstrostjo žugal, ako dimniki ne bodo očiščeni, da tù ni take očitne napake zapazil? Ker vémo, da postave ne delajo nobenega razločka: ali je hiša premožna ali revna, naj bi se tudi marljivo čulo nad njih spolnovanjem. Kdo bo potem povračal škodo, ako bi se pripetila iz take nečimernosti?

Iz Križnegore na Notranjskem. Malih ptičkov letos tudi pri nas ni, razun vrabcov in nekoliko kalinov, ki pa niso vsaki dan zaporedoma viditi. Kosi že nekaj juter veselo prepevajo — al je ne pač prezgodaj ne ropočejo? Labudi včasih spomlad pridejo na cerkniško jezero; letos so pa že pred Božičem bili, al bodo tukaj prezimili, se ne vé.

Novičar iz raznih krajev.

Stroški za cesarske stavbe (zidanja) so za to leto določeni na blizo 46 milijonov gold., in sicer za železnice čez 29 mil., za druge ceste okoli 12 mil., za poravnanje vodotočev in druzih vodnih stavb čez 4 mil., za napravo novih telegrafov okoli 205.000 gold. Med temi deli nahajamo preložbo ceste med Podkloštrom in Trebižem, mnoge dela na Savi, Dravi, Kolpi in Muri; za železnico med Ljubljano in Terstom je določenih 8 milijonov 760.000 fl,, za železnico od Zidanega mosta na Horvaško 750.000 fl. — Če je kdo postavam nasproti kako delo opustil in je kdo po taki nemarnosti v škodo prišel (postavimo, da zidarski mojster ni zidovja prav naredil), mu mora oni, ki je tacega oškodovanja kriv, poverniti to, kar si poškodovani vprihodnje pri svojem rokodelstvu zaslužiti ne more, zakaj postava ne terja, da bi le takrat se poškodovanemu mogla odškodnina plačati, kadar si on celó nič več zaslužiti ne more. Tako je nedavnej razsodila višja c. k. sodnija. — Na Saksonskem je ministerstvo vsim pekom in kruharjem prepovedalo, da ne smejo kruha berž po peki (neugebackenes Brod prodajati), ako zraven tega nimajo tudi naj manj dva dní starega kruha. Vzrok te prepovedi je, da kruh po peki veliko manj zaleže. Ministerstvo temu še dostavlja, da bi prodajanje kruha po peki popolnoma prepovedalo, ako bi dragina utegnila še večja biti. — Iz Dunaja piše „L. u. F. Z.", da je novica mirú ceno vsega žita ponižala, pšenica je padla za 10 do 12 grošev, rež za 15 gr. pri vagánu; tudi turšica, ječmen in oves so bolji kup. — Mesca maja bo v Parizu vélika razstava mnogoverstne domače živine; iz vsih deželá se zamore živina na ogled poslati v to razstavo, pri kteri se bojo za posebno izverstno blago premije delile. — Koliko bo pač takrat, ko bojo v lanski parižki razstavi na ogled postavljene mašine zaporedoma delale, ena srajca veljala?—takrat namreč, ko bojo mašine lan sejale, pridelovanega ruvale, predivo mikale, prejo predle, platno tkale, ga za srajce rezale in namesto mojšker srajce šivale, ker že sedaj se v Parizu v mnozih šivarskih stacunah (na pr.: „pri preroku" na Boulevard poissoniere) suknja s hlačami in s podjopčem vred za 6 frankov in 75 cent., ali po našem dnarji za 2 fl. 42 kr. dobí? — Še zmiraj v Londonu neka družba „za pospešenje umetnij in obertnij vsih narodov" (zur Beförderung der Künste und Gewerbe) uganja svojo sleparijo in loví ljudí na limance, da ji dajejo dnarja. Časnik „Fdbl." je vsled uradnih dokazov že 10. jan. razglasil, da ta družba je gola sleparija, in vendar se je v „Agram. Zeit." od 19. jan. sopet bralo, da je grofa C. izvolila za svojega častnega podpredsednika. Quousque tandem! — V ogerskih gojzdih pri Tolni in Kalosi so najdli velike kupe tičjeka (guana), kterega so že preteklo leto vozili na polje. — Zastran naj važniše vsih novíc, ktera sedaj vès svet nadvladuje, namreč zastran končanja vojske, ktera je žugala to leto se kaj hudo vneti, se iz Dunaja piše, da je od rusovskega ministra grofa Neselroda in austrijanskega poslanca grofa Esterhazy-a osnovani protokol iz Petrograda došel na Dunaj, in da je odtod po posebnih kurirjih v Pariz in London poslan bil; kakor hitro bote vlada francozka in angležka ta protokol mirne sprave poterdile, se ima nek berž premirje skleniti in potem vse uravnati, da se bo mogel dokončni zbor za gotovi sklep mirú nemudoma začeti. Ker pa imajo odgovori iz Pariza in Londona na Dunaj in v Petrograd iti, bo naj manj še kakih 14 dní preteklo, preden se bojo začeli gori omenjeni zbori (konferencije). Sliši se, da zbori ti bojo v Parizu, in da austrijanska vlada misli svojega pervega ministra grofa Buol-a, angležka tudi svojega pervega ministra Palmerstona v ta zbor poslati, rusovska pa grofa Orlov-a in barona Brunov-a. Od druge strani pa se sliši, da bi utegnil Palmerston iz ministerstva stopiti, ker z njegovimi mislí se ne vjemajo ti pogoji mirú. Od cesarja Napoleona se za terdno pripoveduje, da hoče mir; čudno je tedaj, da so jeli tako imenovani napol vladni francozki časniki poslednji čas zoper Rusijo in rusovskega cara spet tako govoriti, kakor so govorili pred rusovsko-turško vojsko; še bolj čudno pa je, da tudi rusovski časniki, in med njimi naj imenitniša „Invalid" in pa „Severna Pčela", so se začeli spet tako za vojsko vnemati, kakor da bi ne bilo misliti na mir. Res pa je nek, da nobeden carove rodovine in tudi noben minister ni vedil pred kaj od tega, da bo car miroljubni odgovor dal; zato tudi izperva ni nihče hotel te novice verjeti.

Zavolj sv. praznika v saboto pridejo prihodnje „Novice" v petek na svetlo.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**